

РАЗУМОВА Ганна Вікторівна,
професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, доцент
ЗАТИШНЯК Валентина Вікторівна,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Глобальні трансформації, які вирішальним чином впливають на національні економіки, вимагають суттєвих змін в трансформаційних економіках для підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Інституціоналізація розвитку національної економіки повинна мати на меті створення дієвих взаємозв'язків між інституціями в сфері виробництва, розподілу, обміну і споживання, що дасть змогу вивести трансформаційну економічну систему на якісно новий рівень, здатний забезпечити ефективне функціонування цілісного господарського комплексу країни.

Одним із домінуючих еволюційних процесів, що впливають на діяльність будь-яких бізнес-процесів держави є розвиток інвестиційної діяльності, а глобалізація, відіграє тут всеосяжний характер та найбільш впливає на економічне зростання і розвиток національної фінансової системи. Саме інтеграція в європейський економічний простір декларується як визначальна мета вітчизняних реформ в економічній сфері, а регуляторний досвід ЄС активно запозичується в Україні.

Промислова політика в Україні довгий час не визнавалася в якості інституційної основи, від якої безпосередньо залежить розвиток галузей промисловості та стан конкурентоспроможності національної економіки. Розвиток промисловості шляхом сировинно-орієнтованої моделі економіки обумовив залежність України від кон'юнктури глобальних ринків. Сучасна українська промисловість переважно виробляє та експортує сировинні товари та напівфабрикати, втрачаючи можливість створення доданої вартості на їхній основі. В той самий час внутрішній попит на різноманітну кінцеву продукцію багато в чому задовольняється імпортом.

Секторальна інституціоналізація характеризується функціонуванням у різних областях світової економіки, тобто розв'язання проблем відбувається в рамках вузькоспеціалізованої організації глобального або регіонального рівня, наприклад АОП – Азійська організація з питань продуктивності, у торговому секторі – МТП, у валютному секторі – МВФ, МБРР, МАР, МФК.

Галузева інституціоналізація – діяльність якої спрямована на розвиток конкретних галузей світової економіки. Наприклад, у паливно-енергетичній галузі створений ОПЕК, СІПЕК – для контролю експорту міді, МУКК – для регулювання ринку какао, МОНК – для регулювання ринку натурального каучуку і т. д.

Своєю чергою регулювання економіки передбачає вжиття заходів з боку держави з метою забезпечення стійкого розвитку економіки, захисту інтересів споживачів, бізнесу та держави в цілому. Це може бути здійснене через різні механізми, такі як фіскальна політика, монетарна політика, регулювання цін, контроль за ринками та інше.

Можна зробити висновок, що успішна інституціоналізація та регулювання економіки сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки, зниженню ризику для бізнесу, забезпеченню стабільності та ефективності економічних процесів, що має позитивний вплив на розвиток суспільства в цілому.

Сучасний етап розвитку України характеризується потребою у поглибленні процесу децентралізації. Державне регулювання економічного розвитку областей має бути націлене на збалансований та комплексний розвиток областей, на всебічне використання потенціалу з метою формування єдиного економічного простору країни, стимулюючи ринкове саморегулювання областей та посилюючи його економічну самостійність.

Рушійною силою прискорення економічного зростання та якісних змін у структурі економіки є промисловість, що також сприяє підвищенню соціальних стандартів та забезпеченню економічної безпеки країни.

Промисловість розглядається оновленою Стратегією промислової політики ЄС (COM 2017/479), як наріжний камінь економічного процвітання, а отже, підтримує та зміцнює промислове лідерство Європи в епоху глобалізації, викликів сталого розвитку та швидких технологічних змін [5].

Наразі в Україні відсутні прогресивне бачення промислової політики та чітко визначені напрями, за якими має розбудовуватися на сучасній основі індустріальний базис національної економіки. Економіка нашої держави значною мірою залежить від сировинних секторів промисловості, продукція яких превалює у вітчизняному експорті. Через це спостерігається висока вразливість економіки стосовно кон'юнктури на міжнародних ринках.

Поточний воєнний конфлікт із РФ добре ілюструє вразливість України через залежність від імпорту та експорту промислових товарів у тому випадку, коли вони характеризуються високою географічною та продуктовою концентрацією, а також підкреслює високу ресурсомісткість вітчизняної економіки.

Інтеграція з ЄС поки що посилює сировинну компоненту вітчизняного експорту через особливості попиту на українські товари в Європі: сьогодні близько 3/4 вартості товарного експорту до Євросоюзу складає різноманітна сировина та напівфабрикати. Крім того, висока ресурсо- та енергомісткість промисловості, що спостерігається, та яку спричинено низьким технологічним

рівнем промисловості, критичним станом основних засобів та недостатньою інноваційною активністю, є суттєвим додатковим викликом національній безпеці України.

Натомість якісний розвиток промисловості забезпечить зменшення залежності від імпорту шляхом зростання внутрішнього заміщувального виробництва, зменшення залежності від сировинно-орієнтованого експорту завдяки розвитку виробництва та пропозиції середньо- та високотехнологічних конкурентоспроможних товарів з підвищеною доданою вартістю, шляхом впровадження ресурсоефективних технологій. Ефективне використання ресурсів має вирішальне значення для забезпечення екологічно стійкої траєкторії економічного зростання. Виходячи з цього, розвиток промислового комплексу здатен підвищити загальний рівень національної безпеки України та насамперед її економічної та енергетичної складової.

Список використаних джерел:

1. Затишняк В. В. Інституціоналізація та регулювання національної економіки в контексті інвестиційної та промислової політик. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 3 (69). С. 4-14.
2. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. К. : Основи, 2012. 198 с.
3. Ткач А. А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: монографія. К. : НАН України, Об'єднаний інститут економіки, 2005. 295 с.
4. Циплицька О. О., Яненко І. Г. Промислова політика Європейського Союзу: інституціональні передумови формування та особливості реалізації. *Проблеми економіки*. 2018. № 2 (36). С. 44-50.
5. Промислова політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України та Європейського Союзу. Київ, 2009. 115 с. URL : <https://minjust.gov.ua/files/23505>.
6. Дейнеко Л. В. Промислова політика як ключовий інструмент стратегії розвитку: наук.-аналіт. доповідь. К. : НАН України, Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2019. URL : <http://ief.org.ua/docs/sr/304.pdf>.
7. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.
8. Нова промислова стратегія ЄС: можливості для України. Аналітична записка DiXi Group, 2020. URL : <http://dixigroup.org>.
9. Офіційний веб-сайт Європейської комісії. URL : https://commission.europa.eu/index_en.
10. Разумова Г. В. Регуляторна політика розвитку національної економіки: теорія, методологія та практика: автореф. дис. ... д-ра екон. н. К. : ІЕП НАН України, 2021. 40 с.